

A. Mihi non videtur. *Nekem nem teccszik.*¹

P. Operosum est seipsum cognoscere. *Nehez dolog embernek önmagath meg ismerhetny.*

Solon putavit tamdiu discendum. *A bölcz Solon vylte hogy mynd addek² kellien tanulny.*

Quam diu viuendum est. *Az míg elnünk kell.*

Hunc pro viribus sequar. *Ezt az menyere lehet kevetem.*

A. Per me tibi liberum est. *Zabad en tüllem batron azt kevesd.*
Sed vide ne te aliquando peniteat. *De lassad hogy valaha meg ne hanyad.*

P. Non penitebit proculdubio. *Altalan fogva³ hogy nem banom.*
Nihil enim preceps, nihil inconsultos aggredior. *Mert semmit nem kezdek sem vakmerún sem tanacznelkül.*

Unde me penitere oporteat. *Hogy bannam meg.*

Quod insipientium est. *Mely dolog bulgatagokhoz illendev.*

A. Tu tibi sapere videris. *Te temmagadnak bölczólkúdný lattatol.*

P. Id malo quam desipere. *Jobban akarom hogy magamnak bölcznek lattassan:⁴ hogy nem mynt bolondoskogiam.*

Nam cui bonę literę non sapiunt. *Mert az valakinek az io tudományok nem tecczenek.*

Ille merito desipit. *Az meltan bolonduskodik.*

A. Scilicet vale cum tuis literis. *Jollehet tarcz dolgod az te tudományddal.*

P. Vale tu quoque cum tuis artibus questuariis. *Tarcz dolgod teeis az te kereskedev mestersegiddel.⁵*

DR. DÉZSI LAJOS.

ADATOK LISTI LÁSZLÓ ÉLETÉHEZ.

— Első közlemény. —

Listi László, a költő és gonosztevő, irodalomtörténetünknek bizonyára egyik legérdekesebb, noha sötét, szinte borzadályos alakja s már csak a pszichiatría szempontjából is igen tanulságos volna, ha életkörülményeit teljesen tisztába hozhatnók. Mert nem jut eszembe azt állítani, hogy az én munkám tökéletes volna, sőt erős meggyőződéssem, hogy idő multával mind több és több adatok kerülnek majd napfényre, melyek míg egyrészt jellemének fokozatos fejlődését mutatják, másrészt rendkívüli cselekedeteinek belső motívumaira s azokra a titkos rugókra, a miket én

¹ Sajtóhiba.

² Addég vitetic még valami megtartoztattya Císio. 1592. Ny. Sz.

³ Sz. Molnár A. Scultetus Post. Az Christus általán fogva bizonyjal eljön az itiletre. Ny. Sz.

⁴ Sajtóhiba.

⁵ Ez után áll: *Formulae puerorum exitum e schola rogantium s ez zárja be az 1552. évi kiadást.*

csak sejtettem, ha nem is új, de bizonyos tekintetben meglepő világosságot deríthetnek, bár a felől nyugodt vagyok, hogy az általam megállapított tényeket s általában véve fölfogásomat és Listiről mondott ítéletemet a jövőbeni kutatások eredménye sem változtathatja meg.

Gyermek-koráról és neveltetésének körülményeiről — ugyszólván — semmit sem tudunk, mert a mit gr. *Kemény Józsefnél* és másutt elszórva találunk, azok merőben téves adatok s részint Lászlóffy, helyesebben *Listius Györgyre* vonatkoznak — a kit, mint tudjuk, sokáig egy személynek tartottak a költővel, — s részint alaptalan mendemondák vagy plane koholt históriák. Születésének idejéről is eltérnek a vélemények. Pónori *Thevrewk József* szerint 1619 augusztus 16-án, más írók szerint 1620 június 21-én született volna.¹

Bizonyos okokból magam is valószínűnek tartottam, hogy csakugyan 1620 körül születetett, most azonban már pontosabb dátummal is szolgálhatok, mert a leleszi konvent *Listius Lászlót* özvegy édes anyja kérésére 1631 augusztus 14-én megtekintvén, bizonyítványt adott arról, hogy életének *harmadik* esztendejét már betöltötte, vagy körülbelől annyi idő (L. II. sz. alatt). — Minthogy az *idő látó levelek* kiállításánál rendszerint az anya vallomását is figyelembe vették, — ámbátor egy ilyen koru gyermek megítélésénél legfeljebb csak pár hónapi különbségről lehet szó — Gyulaffy Zsuzsannának pedig nem állott érdekében, hogy a valóságot eltitkolja: az irodalomtörténet írók nyugodt lélekkel elfogadják, hogy a költő 1628-ban született és így a »*Magyar Mars*« megjelenésekor 25 esztendő fiatal ember volt.

Megtudjuk továbbá — ebből is látszik, hogy a datumok milyen nagy fontossággal birnak — hogy 16 éves volt akkor, midőn öreg Rákóczy György támadása idején nagybátyjával és gyámjával *Listius Jánossal* együtt hűtlenségbe esett, melynek következtében III. Ferdinánd király, jószágait Lippay Gáspár nádori ítélőmesternek adományozta (L. III. sz. alatt). De nem igen lehetett más vétke, mint hogy, bátyja példájára, meghódolt a fejedelemnek, mert rövid idő múlva kegyelmet kapott. — Látni való tehát, hogy ifjúságát nem Erdélyben, a mint eleinte magam is hittem, hanem Magyarországon töltötte, sőt talán már akkor kihozta az édes anyja, mikor Leleszen találkozunk velök.²

Azt is jó tudnunk, hogy 18 esztendő volt, mikor *Bánffy Hedviget*

¹ Bővebben szólottam erről »Listi László élete« cz. munkámban. Budapest, 1887.

² Nyilvánvaló, hogy Gyulaffy Zsuzsanna csak azért ment épen Leleszre, mert utjába esett, mikor Erdélyből Magyarországra költözött, mert hiteles helyet közelebb is talált volna.

elvette, de sajnos, második házasságának idejét még nem sikerült pontosan megállapítanom, csak az bizonyos, hogy 1653-ban már *Kecskés Éva* volt a felesége, — és hogy 2 esztendő múlva, attól származott *György* fiával együtt — a kiről később kiderült, hogy egy bécsi bukott leánynak a gyermeke — grófságot kapott.

A grófi diploma (L. VII. sz. alatt) azért is érdekelhet bennünket, hogy a Listi családot eddig szász eredetűnek tartották, de III. Ferdinánd oklevele szerint az örökös tartományokból, még pedig Karinthiának *Liszt* nevű városából származott volna s a nemzetség őse nem *Listius Kristóf* a szebeni senator, hanem *Christophorus ab Liszt* III. Fridrik német császárnak hadvezére volt és ő szerzett először báróságot. Nekünk azonban okunk van hinni, hogy a grófi diplomában olvasható leszármazás hamis, de már ennek bizonyítgatása nem ide tartozik. Jellemző továbbá, hogy *Kecskés Éváról* nincs szó az oklevélben, pedig még akkor életben volt.

Méltán meglepheti az embert, hogy Listi Lászlónak, ámbátor igen kiterjedt és előkelő összeköttetései voltak — alig egy pár levele maradt fenn, mintha csak a rokonok és ismerősök készakarva megsemmisítettek volna mindent, a mi rá vonatkozott. Tudjuk és értjük, hogy gonosz cselekedetei, gyalázatos élete és halála miatt közmegejtés tárgya volt, de a mint Wittnyédy István megemlékezett róla Zrínyi Miklóshoz írott leveleiben, föltehetjük, hogy a közelebb állók, vagy azok, a kik kapva kaptak minden botrányos híren, még inkább foglalkoztak vele és bizonyára pertractálták maguk között megérdemlett, nyomorult sorsát. Azt hisszük tehát, hogy az utánnunk jövők — noha mi évek óta kutatunk és e korszaknak jóformán minden emlékét átvizsgáltuk — ebben a tekintetben is szerencsésebbek lesznek. De addig sem tartjuk haszontalannak különböző levéltárakban összegyűjtött adataink egy részét közre bocsátani, nevezetesen azokat a rendkívül érdekes tanuallomási jegyzőkönyveket is, melyeknek tartalmát Listiről írott dolgozatainkban csak röviden ösmertettünk. A tisztán birtokviszonyaira vonatkozó okiratokat nem vettük föl a sorozatba, bár tagadhatatlan, hogy anyagi körülményei cselekedeteit is nagymértékben befolyásolták és bizonyos, hogy kikerülte volna a verpadot, mert tudjuk, hogy Leopold az ellene megindított pört már fölfüggesztette, (XVII. sz. a.) ha sok adóssága miatt hamispénz csinálásra nem vetemedik.

Azt, hogy gyilkolt, gyújtogatott, méreggel etette az embereket, és boszorkány-mesterséget üzött, még meg tudták volna bocsátani neki, a mint hogy másnak is megbocsátották akkor, illetőleg nem büntették

érdeme szerint a gonosztevőt — de a hamispénzverő számára nem volt kegyelem soha. Bécs város törvényszéke 1661 december 22-én kimondta Listi Lászlóra a halálos ítéletet, a mint ezt a XVIII. sz. német nyelven szerkesztett oklevél bizonyítja.

I.

Én Veperden lakozó Pallotich Gáspár, vallom ez levelemnek rendiben, hogy én ez mai napon az én itt való veperdi házam végett, mely vagyon Donner Gergely és Rayzner György házai között, mely házam mindennemű jurisdictiójával, szabadságával és igazságával az néhai tekéntetes és nsgos *Lisztius Ferencz* uram ő nsga, Köpcsen, Panykerhelnek, János házának és Kabold várának örökös urának alatta lévén, mostan peniglen ő nsgának halála után meghagyatott kis fiára szállván, az tekéntetes és nsgos *Listius János* urammal, mint atya fiának, ötcsinek *az kis urnak Listius Lászlónak* potentiariussával és gondviselőjével így végezvén: minekutánna ő nsga az én sok intercessiómra és alázatos kéresemre azonfelül megnevezett házamra, minden robota s dézma adástul és minden egyéb uri adójából ki vött s magán tartott, arra obligálván és kötvén ő nsgának magamat, hogy ő nsgának háromszáz magyar forintot három terminusra adok . . . viszont ő nsga arra kötötte magát, hogy letévén azon felül megnevezett summa pénzt ő nsgának, ő nsga szabad levelet ad házamra stb. stb. Actum die 12. novembris Anno 1630.

(Kivonat. Másolata az Országos Levéltárban. N. R. A. fasc. 1000 nro 14.)

II.

Nos Stephanus Thelekessy praepositus et Conventus Ecclesiae s. Crucis de Lelesz memoriae commendamus per praesentes. Quod generosa et magnifica domina *Susanna Giwlaffy de Ratoth* relicta vidua magnifici quondam domini Francisci Listii de Keopchien, tutrix scilicet naturalis et legitima dativaque magnifici pueri *Ladislai* filii sui, ex praefato quondam domino Francisco Listio alias domino et marito suo suscepti, nostram personaliter veniens in praesentiam adducens que secum itidem personaliter eundem puerum *Ladislauum Listium* filium suum in tenera pupillarique et illegitima aetate constitutum, petiit nos debita cum instantia, ut revisa prius per nos et diligenter considerata aetate ejusdem, literas tandem nostras revisionales pariter et testimoniales jurium suorum futura pro cautela et tuitione necessarias dare et concedere vellemus. Cujus petitioni uti juste et legitime nobis facta, exaudita et admissa *eundem puerum Ladislauum Listium trium annorum integrorum vel circiter*, prout animo metiri visoque considerare potuimus, existere cognovimus et perspeximus. In ejusdem igitur talis revisionis testimonium praesentes literas nostras revisionales memorato puero domino *Ladislao Listio* jurium suorum futuram ad cautelam sub sigillo nostro conventuali et authentico communi svadente justitia dandas esse duximus et concedendas. Datum feria quinta proxima ante festum assumptionis Beatae Mariae virginis Anno domini 1631.

(Eredetije a leleszi Országos Levéltárban Protoc. 70 fol. 45. 1631. jelzet alatt, Ft. *Zubriczky Floris* praemontrei kanonok levéltári ör szives közlése.

III.

Nos Ferdinandus etc. memoriae commendamus etc. quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam majestati, tum vero attentis et consideratis fidelium servitiorum meritis, fidelis nostri Egregii Gasparis Lippay de Zombor, fidelis nostri spectabilis et magnifici Comitis Nicolai Eszterhazy de Galantha, Regni nostri Hungariae Palatini etc protonotarii etc universa et qualibet bona mobilia ac totales et integras portiones castrenses magnificorum Joannis et *Ladislai Listhius de Köpchen*, in eadem arce Köpchen nuncupata, simul cum cunctis ejus pertinentiis et utilitatibus in Comitatus Mosoniensi et Psoniensi existentibus habitis, praeterea dicti *Ladislai Listhius* portiones castrenses in arcibus *Kaboldt* in Soproniensi, *Somlyó* vespriemiensi et castello *Jánosháza* Castriferrei Comitatus exstructis, universosque eorundem et earundem pertinentias in iisdem Comitatus habitas, ex eo, quod iidem Joannes et *Ladislauus Listhius*, *nescitur quo ausu temerario ducti Dei et hominum timore postposito, spretis patriae legibus, posthabita quoque fidelitate ac devotione Majestati nostrae et sacrae dicti Regni nostri Coronae debita, contra severissimum etiam edictum nostrum factioni Principis Transylvaniae Georgii Rákóczy adhaesisse, et per hoc juxta leges quoque et decreta Regni nostri Hungariae notam perpetuae infidelitatis, amissionemque omnium bonorum suorum mobilium et immobilium defacto incurrisse dignoscuntur* ad sacram imprimis praedicti regni nostri Hungariae Coronam, consequenterque collationem nostram regiam juxta antiquam et approbatam ejusdem Regni nostri Hungariae consuetudinem atque legem lite et legitime devolutae esse perhibentur et redactae. Totum item et omne jus nostrum regium, si quod in praenotatis universis et quibuslibet bonis mobilibus ac totalibus et integris portionibus castrensibus praefatorum Joannis et *Ladislai Listhius* in Arce Köpchen etc etc etiam aliter qualitercunque haberemus etc etc memorato Gaspari Lippay de annotata Zombor, ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus etc. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 2. a mensis Maii Anno domini 1644.

(Kivonat az Országos Levéltárban őrzött *Liber Regius* VII. k. 405. l.)

IV.

Nos Capitulum ecclesiae Castriferrei memoriae commendamus etc quod nos ad instantiam et legitimam petitionem generosae ac magnificae dominae Comitissae Helenae Draskovith de Trakostyan, illustrissimi condami domini comitis Christophori Banffy de Also Lindva etc relictae viduae, coram nobis propterea factam, quae ob debilitatem status senectutis sui, ut moris est nostri in praesentiam venire nequivit pro exaudienda et nobis referenda infrascripta ipsius dispositione honorabiles magistros Petrum Philippaticum lectorem, Marcum Jagasics decanum, fratres socios et canonicos nostros e medio nostri, nostro pro testimonio fidedignos duximus exmittendos. Qui tandem exinde ad nos reversi, conscientiose fide-

ter, concorditer retulerunt nobis isto modo. Quomodo ipsi *die prima mensis februaryi* proxime praeteriti in et ad faciem Castelli Bellotincz vocati Comitatu Castriferrei existentem accedendo, ibidem memorata Domina Comitissa coram eisdem personaliter constituta, matura prius, exactaque animi sui deliberatione intra se superinde praehabita sponte et libere fuisset confessa retulissetque coram eisdem tali modo:

Quod licet in anno domini 1645. 3-a die mensis septembris proxime transacto praeterito in Civitate *Rakespurgensi* partibus Styriae adjacentae eotum maximo infirmitatis gravamine obruta, coram Reverendo patre Paulo Ivanovics et egregio Francisco Balogh, certam quandam condidisset testamentariam dispositionem, et superinde literae etiam testimoniales conditae fuissent et extitissent, Deo ter optimo maximo ita volente ipsa domina fatens seu testans in pristinam integram valetudinem redacta, ulteriori consideratione intra se habita, praetactam testamentariam suam dispositionem die anno loco praecitatis et coram antelatis personis factam et subsecutam primum et ante omnia cassando et annihilando infrascriptam in omnibus suis punctis clausulis et articulis per eos quorum interest a modo imposterum successivis duntaxat temporibus illese et inviolabiliter ac in perpetuum observandam jussisset et statuisset, commisisset et ordinasset.

Et *primo* quidem quamvis generosam ac magnificam puellam *Advigam Bánffy*, virtute primarum suae testamentariae dispositionis in curam seu tutelam illustrissimi domini comitis Joannis Draskovith de Trkostyan, Regnorum Sclavoniae et Croatiae bani etc fratris duntaxat ejusdem dominae testantis, post obitum suum deditam esse voluisset, jam deo propitio aetate et ingenio satis matura existens, *magnifico domino Ladislao Listius de Köpcsin juxta ritum sanctae matris Ecclesiae catholicae, in perpetuam vitae thoriqae sociam elocata, habitura esset legitimae personae rerum et bonorum suorum curatorem, nempe antelatum jam sponsum exposit vero maritum suum Ladislaum Listius*, inde eandem filiam suam Advigam Bánffy, e vinculo seu onere praemissae prioris legationis ipsius domine testantis eliberatam esse voluisset, ita tamen ut memoratus illustrissimus dominus banus, veluti frater ipsius si quibus in rebus ipsa Adviga Bánffy, eundem amicabiliter requisitum habuerit, communi justitia et consanguinitatis jure ita exigente, opem et auxilium eidem praestare ne dedignetur. *Secundo*, in eo casu, quo ipsam dominam testantem e vivis decedere contingat, dotem suam, in duas partes dividendam esse voluit, cujus unam partem generosae ac magnificae dominae *Franciscae Bánffy*, consorti magnifici *Ladislai Roxiczky*, alteram autem aequalem et dimidiam partem antelatae Advigae Bánffy cedendam deputasset et ordinasset.

Tertio ex quo eadem domina testans tantae paratae pecuniae possessorem se esse renuerit, eidem Advigae Bánffy filiae suae res mobiles omnis generis censendas *decem millium* flor. hung. valorem constituendas legasset et ordinasset, tali addita conditione, quod si eaedem res mobiles praetactam summam decem millium flor. hung. non adaequarent, extunc propter hujusmodi residuum non adaequatum bona et jura possessionaria *Cser-*

*nechszezi jószág*h nuncupata virtute praesentis testamenti eadem puella Adviga Bánffy pro se occupare possit et valeat.

Quarto domum suam in praetacta Civitate Rakespurgensi existentem habitam, unacum certa quadam vinea *Német szőlő* nuncupata, cum omnibus suis appertinentiis eidem puellae Advigae Bánffy legasset et testamentaliterque contulisset etc etc. Datum *Sabbatho proximo post Dominicam sexagesimae*. Anno domini 1646. Lecta per Capitulum.

(Eredetije az Országos Levéltárban. Hátlapján pecséttel N. R. A. fasc. 552. nro 28.)

V.

Én gróff Bánfi Hadvigha, vallom ez levelemnek rendiben, hogy az minémű végezést palatinus Draskovit János urammal ő nagyságával tett az uram ő kegyelme Listius László uram az elmúlt időkben és káptalan előtt én velem is . . föl vállaltott, én annak semmi conditióit és részét nem tudtam, az én akaratom és tudomásomon kívül is végezett uram ő kegyelme, az káptalan előtt is kénszerítésből köllött vallanom, nem is tuttam mit, melynek bizonyosságára adva ez levelemet, nem mervén, *uram ő kegyelme haragjától tartván*, nilván ezent kijelenteni, ezt pedig az okra cselekeszem, hogy részes ne legyek abban az penaban, melyet uram ő kegyelme palatinus urammal ő nagyságával végezett, megerősítvén ez levelemet kezem írásával és pecsétemmel, attam bátyám uram Nádasdi Ferencz uramnak kezéhez, megtartásának okáért. Iram *Dörfölt* 16 marczi Anno 1647.

Gróff Bánffy Adviga. s. k.
(P. H.)

(Eredetije az Országos Levéltárban N. R. A. fasc 564. nro 50.)

VI.

Listius László és felesége *Kechkés Éva Klára*, a kinek atyja *János* a királyi jövedelmek főpénztárnoka, nagyatyja *András* pedig juris utriusque doctor és a királyi ítélő tábla bírója volt, bizonyos zálogban lévő javaik vissza váltása czéljából *Aszalay István* kamara tanácsostól 3500 frtot vettek kölcsön és annak biztosítására Pozsony városában lévő polgári házukat, a hozzá tartozó külső földekkel együtt a hitelezőnek zálogba adták.

(Fragmentum, keltezés nélkül, de bizonyosan 1653—1655 között, mert a fogalmazvány keresztlül huzott sorai szerint az ifj. *Listius János Kristófról* maradt birtokok visszaváltása forgott szóban, ez pedig 1653 Virágvasárnap körül halt meg, továbbá mert Listius László, a ki 1655-ben grófságot kapott, az adóselvélben még nem nevezetik *grófnak*. *Országos Levéltár Lymbus*.)

VII.

Creatio in comitem magnifici Ladislai Listius.

Ferdinandus etc. Tibi fidei nostro magnifico Ladislao, filio Francisci, filii Stephani, filii olim Joannis, filii Christophori, filii Wolffgangi, filii Nicolai, filii Sigismundi, filii alterius Christophori senioris *ab Liszt*, olim sacratiss-

simi imperatoris Friderici III. praedecessoris nostri, supremi exercituum imperialium ducis salutem et gratiae nostrae Caesareae atque regiae continuum incrementum. Caesareae atque regalis dignitatis et eminentiae proprium est (*stilus*). Cum autem majorum suorum *Ladislai ab Liszth* praeclara merita exuberantem praedecessorum nostrorum augustissimorum imperatorum et regum caesaream regiamque gratiam promeruerint. Et imprimis quidem dicti olim *Christophori ab Liszth senioris*, regnante et ad imperii gubernacula sedente, dicto quondam Friderico imperatore hostibus ejus motus seditiosus adversus sacrum imperium ac consequenter augustissimam domum nostram Austriacam concitantibus et grassantibus, in arcendis eorum furoribus propugnandoque sacro imperio et augustissima domo nostra virtus et industria probabilissima emicuit, proemioque tantae virtuti condigno ab eodem olim Friderico imperatore, *oppido scilicet Liszth in Carinthiae provincia, situato, tituloque Baronatus eidem clementer collato, clarior et perennis extitit*.¹ Accedit praefati quondam *Sigismundi*, filii ejusdem erga sacratissimum olim imperatorem Maximilianum I in comitiis imperialibus dum serenissimi ducis Saxoniae ejus saeculi et temporis vicem in iisdem comitiis ablegatus ageret, praeclare praestita obsequia et servitia. Ita etiam *Nicolai*, nepotis suprafati Christophori ab Liszth senioris, mentionati quondam domini Maximiliani imperatoris in Lusatia locumtenentis et legum administratoris, erga eundem olim imperatorem declarata fidelitate; ac alteriusque *Christophori* abavi sui, abnepotis autem praelibati olim Christophori ab Liszth senioris, in administratione officii judicatus regii septem Civitatum saxonicalium Transylvanicarum ac consiliarius serenissimi olim regis Hungariae Vladislai II. praedecessoris nostri, gesta virtutum ac in dandis Consiliis experta prudentia. Subit animum nostrum Caesareum et regium memoria quoque virtutum proavi sui *Joannis ab Liszt*, filii dicti Christophori, abnepotis, ut praemissum est, toties mentionati Christophori ab Liszt, qui in augustissimi quondam imperatoris Ferdinandi I. proavi nostri foelicis recordationis a prima sua ineunte aetate educatus, studiis imprimis propter servitia regalia applicatus fuit, iisque cum laude absolutis, munere et honore secretariatus regalis tandem mutato statu saeculari in ecclesiasticum, dignitateque Antistitis Wespremiensis et Jaurien-sis exornatus in Cancellarium Aulae Regiae per Hungariam assumptus et creatus extitit, quibus in officiis quantum praeclara virtus et fidelitas ejus excelluerit testantur historicorum monumenta, ac prosapiae ejusdem, tuae nimirum familiae paternae ad praesens conspicuus status. Non defuit insignis illustrator tuae familiae reverendissimus quoque *Nicolaus Olahus* archiepiscopus strigoniensis, magnus Consiliarius, summus Cancellarius secretarius et locumtenens supranominatorum imperatorum Ferdinandi I et Maximiliani II. qui ex contracta affinitate cum familiae tuae, decori ejusdem clariorem super induxit splendorem. Cujus si nos quoque labores et merita erga eosdem olim imperatores et reges utiliter et laudabiliter diversis occasionibus et potissimum illius saeculi motibus praestita clemen-

¹ Családtörténeti íróink szerint a báróságot csak *Listius István*, a László nagyapja szerezte.

ter recogitaverimus, advertimus benigne meritis etiam ejusdem deberi, ut in te quoque ejusdem ex sorore abnepotem, de penu Caesareae et regiae liberalitatis nostrae gratiosa deriventur praemia. Tum ob insignem igitur praenominatorum majorum tuorum perennaturae virtutis memoriam, tum ob avi quoque tui Stephani filii dicti quondam Joannis ab Liszt, in aula caesarea et regia sacratissimi quondam Rudolphi imperatoris et regis antecessoris nostri foelicis memoriae, ac pariter penes serenissimum olim imperatorem et regem Matthiam II tunc Archiducem in obsidione Budensi et Albensi tolleratos labores indeque enatas virtutes, tum denique tui ipsiusmet quoque fidelitatem et merita virtutum quibus Te pro sua possibilitate, in proxima turbatione pacis et quietis regni istius nostri Hungariae per adversarios nostros et augustissimae domus nostrae intentata pro justis majestatis nostrae... asserendis, postpositis partibus inimicorum nostrorum cum magno periculo vitae tuae, bonorumque et substantiarum jactura Te nobis bene probatum exhibuisti, ex gratiaeque nostrae caesareae et regiae liberali sinu super Te effundendam clementiam nostram promeruisti. Quae cum omnia ita sint neque ulla de syncera fidelitate tua, in nos et augustissimam domum nostram regnumque hoc nostrum Hungariae et sacrum ejus diadema, posthac quoque omni occasione praestanda dubitatio Caesareum et regium in te animum tuum erigi, ac ad majora et praecliora facinora fidelique semper praestanda servitia incitari. His accedunt nonnullorum fidelium intimorum et aliorum Consiliariorum nostrorum penes Te nobis factae recommendationes: idcirco autoritate nostra Caesarea et regia ex certa scientia nostra, animoque deliberato Te Ladislaum ab Liszt, ac per Te filium tuum *Georgium ab Liszt*, vestrosque haeredes utriusque sexus universos, *liberos et perpetuos Comites de Köpchen*, qui etiam proprio gentis hungaricae idiomate *Gróff* cognominatur in sempiternam gentis tuae commendationem laudem et memoriam hoc alto dignitatis titulo, juribusque, gratiis privilegiis et praerogativis tanti honoris ac nominis omnibus et singulis quibus caeteri *Comites liberi et perpetui* utuntur et gaudent, quomodo libet consuetudine vel de jure perpetuo uti, frui et gaudere volumus et concedimus. Annuentes quoque benigne, ut sigillo vestr etc etc (stilus) In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras privilegiales secreto sigillo nostro quo ut Rex Hungariae utimur, impendenti communitas Tibique Ladislao ab Liszt, ac per Te Georgio filio tuo a praefata Liszt, universorum haeredibus et posteritatibus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum.

(*Liber Regius* 11. pag. 439—441. Év és nap keltezés nélkül az 1655 évi oklevelek között, az előtte való bejegyzés datuma 1655 *junius 25.*, az utána következő *september 15.* de a bejegyzések nincsenek szoros időrendben. Listi 1655. szeptember 1-én már használta a grófi czímet. L. *alább.*

VIII.

Kegyelmes uram.

Örökké való alázasatos szolgálatomat ajánlom Nsgdnek. Nsgdhoz ekkoráig méltó és köteles hű szolgálatomat levelem által, hogy nem declaráltam, Nsgdat kérem nekem, alázasatos legkisebbik szolgáljának nekem

kegyelmesen megbocsásson. Akartam kegyelmes uram nagyságos fejedelmi méltóságos személyét egynehány izben, igazán mondom, levelemmel alázasan meglátogatnom, de méltatlannak itélvén magamat, nem merészlettem. Mivel pedig mostan kegyelmes uram ez alkalmatosság hozza magával s szükségtil is viseltetvén, az Nsgd kegyelmes gratiájában annyit bizván, ott benn mindennemü dolgaimat Nsgd kegyelmes gratiájában alázasan recommendálok.

Kegyelmes uram, minthogy asszonyom anyámtul távol vagyok, maholnap halála történik, az mi kevés res mobilissa vagyok (noha az örökből ki nem tudhatnak) az ott közel lévő atyámfiak által mind füs(t)ben megyen és igyen igen megkárosodom. Annakokáért Nsgdat mint kegyelmes uramat alázasan kérem, ha Isten asszonyom anyámat kiszólétja az világbul, az mi engemet concernálna, tam in mobilibus quam in immobilibus, Nsgd mint nekem kegyelmes uram gratiájában bocsátottam, tudom az Nsgd kegyelmességéből én meg nem fogyatkozom. Isten ez világban életemet hosszabbítván, Nsgdnak mig élek alázasan szolgálja maradok. Tartsa Isten Nsgdat hazánk előmenetelire jó egészségben.

Köpcsint 1 septembris 1655.

Nsgd legkisebbik szolgálja
Gróff Listius László, s. k.

Kivül: Az én kegyelmes uramnak, Erdéli fejedelem öngának és Székelyek főispányának, Magyarország részei urának mint kegyelmes uramnak alázasan adassék.

(Eredetije az Országos Levéltárban. *Lymbus.*)

IX.

Ferdinandus tertius Dei gratia electus Romanorum Imperator etc. etc. Fidelibus nostris honorabilibus Capitulo Ecclesiae Capitulo Poseniensis salutem et gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona fidelis nostri Spectabilis ac magnifici *Comitis Ladislai ab List perpetui de Köpchen*, qualiter superioribus proxime transactis temporibus in anno videlicet domini 1655. circa festum S. Georgii militis et martiris, in libera ac regia Civitate nostra Poseniensi, in quo comitatu Poseniensi existente habita sub generali regni dieta eotum celebrata, fidelis noster magnificus *Joannes Listius senior*, Liber Baro in Köpchen, nescitur qua temeritate et audacia ad id inductus, coram fideli nostro Spectabili ac magnifico Comite Francisco Wesselény de Hadad, perpetuo in Murany, Regni nostri Hungariae Palatino, Judice Cumanorum, intimo consiliario, Camerario et per dictum Regnum nostrum Hung. Locumtenente nostro, personaliter comparuisset, ac permodum gravissimae quaerelae exposuisset, quod nimirum praefatus Comes Ladislaus ab List, *consortii suae, generosae ac magnificae dominae Evae Kecskés insimulato puerperio existentis et constitutae, certum quendam infantem masculum quasi ex legitimo eorundem thoro ortum, supponi curavisset*, nec eo contentus post modum in Civitate nostra Archiducali Austriae Hamburgensi de praemissis coram senatu ejusdem Civitatis nostrae certam inquisitionem superinde fieri et celebrari curavisset, prout ex litteris relatoriis testimonialibus clarius constaret, in graue praejudicium eo derogamen

honoris ipsius exponentis manifestum poenam hujusmodi actus factum honoris concernentium, superinde sancitam incurrere non formidans. Ob hoc memoratus exponens antefatum Joannem Listius, ratione praevia vigore articulorum publicarum regni constitutionum super hujusmodi actus factum honoris concernentium editorum, in Curia nostra regia coram praesentia nostra in Causam convenire superindeque iudicium et justitiam administrationem facere vellet, lege regni requirente etc. Pro eo fidelitatis uestrae harum serie firmiter praecipiendo committimus et mandamus; quatenus acceptis praesentes, easdem memorato Joanni Listius seniori pro testimonio vestrorum fidedignum exhiberi et praesentari faciatis, qui si personaliter reperiri poterit ibidem personaliter alioquin de domo habitationis seu solita ejusdem residentia evocet et admoneat eundem idem testimonium vestrum dicatque et committat eidem verbo nostro regio ut ipse *decimo quinto die* diei hujusmodi exhibitionis praesentium et admonitionis . . . in Curia nostra regia coram antelata praesentia nostra personaliter vel procuratores suos comparare debeat et teneatur, rationem de praemissis redditurus efficacem iudiciumque et justitiam recepturus etc etc. Datum in libera ac regia Civitate nostra Tyrnaviensi *feria* tertia proxima post Dominicam decimam septimam Sacrat. atque individuae Trinitatis. Anno domini 1656.

(Eredetje a pozsonyi káptalan levéltárában Caps. 36. fasc. 3. nro 12.)

DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

FÁBIÁN GÁBOR LEVELEI ÉDES ALBERTHEZ.

— Ötödik közlemény. —

XIX.

Arad, ápril. 23-án 876.

Szerelmes Albertem!

Legjobb mindent idején végeznünk. Ez volt szabályom fiatal koromtól fogva. Még apámtól tanultam. Saját közmondás volt nála: »jobb hogy idő maradjon, mint ki ne jusson«. Így sem időt nem veszünk, sem dolgainkkal zavarba nem jövünk. Mint jöttem én most a miatt, hogy két leveledet egy darabig válasz nélkül hagytam volt; azt sem tudom, mit feleljek ezekre — pedig minap megígértem, hogy lerovom a még hátra levőket is. Megpróbálom — csak úgy bolondjában. Ha mit eltalálok felejtini: bocsásd meg a hibát ez egyszer; iparkodni fogok, hogy többször ne ismétlődjék.

Arra jól emlékszem, hogy a két kérdéses levél egy része is kritikálatásából állt újabb fordításaimnak, jelesen az Ars Poeticának — szokott modorodban. Előbb igen is megdicsérsz; aztán még a keresztvizet is levennéd rólam, ha lehetne; úgy hogy magad megsokallván, félsz, majd egyszer meg is haragszom tán érte. Ne félj — csak folytasd. Hidd el, mulatságos nekem ez a te kritikád. Ars Poetikámról is azt mondod: olly élvezettel olvastad, le nem birtad tenni kezedből míg egy